

บทความวิจัย

เรื่อง ลักษณะเฉพาะลวดลายสัตว์บนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ชาง

โดย

นางสาวนนนีย์ จรรย์โชติสกุล

รหัสนักศึกษา 05520728

เสนอ

อาจารย์สุพิชญ์ แสงสุขเอี่ยม

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555

ชื่อเรื่อง ลักษณะเฉพาะลวดลายสัตว์บนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ชื่อผู้วิจัย นางสาวนณิษฐ์ จริยโชติสกุล รหัสนักศึกษา 05520728
เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม
ปีการศึกษา 2555
คำสำคัญ ลวดลายสัตว์บนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาลวดลายสัตว์ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง ซึ่งเป็นยุคที่สร้างสรรค์ลายสัตว์เป็นลายประดับเป็นยุคแรกในประวัติศาสตร์จีน และเป็นต้นแบบของลายสัตว์ในยุคสมัยถัดมา ทั้งนี้ผู้ศึกษาจึงนำ ลายสัตว์ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซางมาอธิบายรูปแบบและความหมาย อีกทั้งยังวิเคราะห์ถึงอิทธิพลที่ก่อให้เกิดแนวความคิดเรื่องการใช้ลายสัตว์เป็นลายประดับ จากการศึกษาพบว่าชาวจีนในยุคซางสร้างคุณค่าให้แก่ภาชนะสำริดโดยให้ความหมาย ตอบสนอง วัตถุประสงค์การใช้สอย ผ่านสัญลักษณ์ลายสัตว์ที่ชาวจีนในยุคซางเป็นผู้กำหนดขึ้นตามบริบทของสังคมในยุคนี้ ซึ่งมีทั้งสัตว์ที่พบตามธรรมชาติและสัตว์ในตำนาน

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศจีนเป็นชนชาติหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานกว่า 4,000 ปี และเป็นชาติพันธุ์อารยัน ภาษเอกลัษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้อย่างเหนียวแน่น รวมถึงมีการสั่งสมวิทยาการความรู้ และหลักความคิดมากมายผ่านงานศิลปะด้านต่างๆ ซึ่งงานศิลปะบางชนิดยังผูกขาดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนไว้เพียงชาติเดียว เช่น การแกะสลักงาช้าง หิน หยก เป็นต้น (กัจจ สุนพงษ์ศรี , 2551 : 23) เนื่องจากความเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ทำให้รับแนวความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบ แล้วยังเกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ซึ่งความแตกต่างในแต่ละยุคสมัยเหล่านี้ได้สะท้อนออกมาผ่านรูปแบบงานศิลปะ ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม และ สถาปัตยกรรม เป็นต้น

“ภาษาจีนสำริด” ในยุคแรกเริ่มกำเนิดมาจากหลักฐาน 2 อย่างด้วยกัน คือ เลียนแบบภาษาจีนในยุคหินและจากเขารูปสัตว์ พวกเขาสัตว์ใหญ่ๆ เดิมที่ใช้เป็นถ้วยคัมน์น้ำกัน ในประเทศจีนสมัยโบราณ และเป็นไปได้ที่ภาษาจีนสำริดที่เรียกว่า โกว (ku) ฉิว (chuo) และเฉียว (chiao) นั้น ได้รับลักษณะมาจากพวกนี้ รูปแบบของโกว (ku) อาจมีวิวัฒนาการมาจากถ้วยแก้วที่มีเชิงและมีก้านสูงแบบเก่าที่ทำด้วยเขาวัว 2 เขา เชื่อมกันตรงปลายทำให้เกิดเป็นรูปถ้วยและก้านขึ้นมา ในขณะที่ฉิว (chuo) และ เฉียว (chiao) อาจเกิดจากถ้วยเขาสัตว์ซึ่งมีขาต่อเพิ่มขึ้นเพื่อให้ตั้งได้ ส่วนภาษาจีนสำริดที่ใช้สำหรับใส่อาหาร เช่น หลี (li) ติง (ting) และเสียน (shian) นั้น คาดว่าน่าจะเลียนแบบจากลักษณะเครื่องปั้นดินเผา ก่อนสมัยหยางเซา (Yangshao) และหลงชาน (Longshan) มาอย่างไม่ต้องสงสัย (กุชชงค์ จันทวิช , : 62-63) ลวดลายที่ประดับบนเครื่องภาษาจีนสำริดจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามยุคสมัยต่างๆ ส่วนใหญ่มักจะเป็นรูปสัตว์และลายจารึกตัวอักษรจีน

ราชวงศ์ซาง (ก่อนคริสตกาล 1766 - 1402) จากการสำรวจขุดค้นพบว่าอาณาจักรราชวงศ์ซางมีอยู่จริง อยู่มีอาณาจักรที่กว้างใหญ่ เริ่มแรกมีอาณาจักรอยู่ที่เมืองเจิ้งโจวก่อน จากนั้นย้ายมาที่เมืองชางฉิว มีการปกครองระบบทาส ทำกิจกรรมเลี้ยงไหม ทอผ้า และมีความเชี่ยวชาญอย่างสูงในด้านการหล่อโลหะ สำริดซึ่งภาษาจีนสำริดในยุคนี้จัดเป็นสิ่งล้ำค่าอย่างมาก จากหลักฐานคำจารึกบนกระดองเต่าและกระดูกสัตว์ พบว่าด้านความเชื่อเป็นแบบลัทธิวิญญาณนิยม ซึ่งนับถือเทพเจ้าแห่งธรรมชาติ และวิญญาณบรรพบุรุษ เทพเจ้าที่นับถือกันมาก คือ เทพเจ้าซางตี้ เป็นเทพแห่งสงคราม และความอุดมสมบูรณ์ เทพเจ้าเหล่านี้เป็นหน้าที่ของจักรพรรดิที่จะเป็นผู้บวงสรวง ส่วนประชาชนทั่วไป นอกจากนับถือเทพเจ้าแล้วยังนับถือ

วิญญานบรรพบุรุษของตนอีกด้วย ในคำจารึกบนกระดูกสัตว์ทำนายโชคชะตา ส่วนมากปรากฏเป็นคำถามเกี่ยวกับสัตว์ การทำมาหากิน และเกี่ยวกับสงคราม (2551 : 26)

ภาชนะสำริดในสมัยราชวงศ์ซาง จัดเป็นศิลปวัตถุอันดีเด่นที่สุด ใช้ทำเป็นภาชนะใส่อาหาร เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน อาวุธสงคราม และมักใช้เป็นของชนชั้นปกครองที่ใช้กันในพิธีกรรมทางศาสนา ในยุคนี้ถือเป็นยุครุ่งเรืองของภาชนะสำริดในประวัติศาสตร์จีน เนื่องจากภาชนะมีเนื้อโลหะสวยงามฝีมือละเอียด การออกแบบเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ในด้านลวดลายประดับบนภาชนะเครื่องสำริดในสมัยราชวงศ์ซางนี้ อาศัยสิ่งมีชีวิตในตำนานมาเชื่อมโยงกับลวดลายในยุคสมัยก่อนหน้า มาประดับตกแต่งเป็นลวดลายบนภาชนะ (Bussagli, 1969 : 147) เป็นลายนูนสูง ลายที่พบส่วนใหญ่ คือ ลายประแจเงิน ลายหน้าสัตว์ หรือเรียกว่าลายเถาะ (Tao'Tieh) ลายมังกร ลายสิงโต ลายนกฟีนิกซ์ ลายงู ลายเสือ ลายช้าง ลายจ๊กจัน เป็นต้น ซึ่งเป็นลวดลายของสัตว์ที่มีอยู่จริง และทั้งสัตว์ในจินตนาการของคนจีน ลวดลายเหล่านี้จัดได้ว่าเป็นลายพื้นฐาน และเป็นลวดลายต้นแบบของลวดลายศิลปะทุกแขนงในยุคสมัยต่อมา

เมื่อพิจารณาจากพื้นฐานความเป็นอยู่ แนวคิดและรูปแบบของภาชนะแล้ว สรุปได้ว่า การที่ผู้คนในสมัยราชวงศ์ซาง มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับ วิถีทาง ธรรมชาติ จึงก่อให้เกิดศิลปะลวดลาย สัตว์ และการให้นิยามความหมาย ของสัตว์แต่ละชนิด ขึ้นมา แล้วได้ถ่ายทอดความคิดเหล่านี้ผ่านเครื่องใช้สำริด โดยการสร้างสรรค์ลวดลายบนภาชนะ นอกจากนี้ยังเป็นสังคมที่นับถือพระเจ้าเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และการเซ่นไหว้บรรพบุรุษเพื่อขอพรให้ ดวงวิญญาณ คุ่มครอง ลูกหลานในตระกูล ภาชนะสำริดส่วนใหญ่จึงถูกนำมาใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น บูชาพระเจ้า เช่น ไหว้บรรพบุรุษ และ พิธีนำสัตว์ไปบูชาด้วย ดังนั้น บนภาชนะสำริดในสมัยราชวงศ์ซางจึงมีลวดลายสัตว์หลากหลายชนิด ที่แฝงไปด้วยความหมายที่สะท้อนความคิด ความเชื่อของผู้คน ปรากฏอยู่ ดังนั้น สมัยราชวงศ์ซาง จึงเป็นยุคสมัยเดียวที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะดังที่กล่าวมานี้

จากความน่าสนใจดังกล่าว ผู้วิจัยใคร่ศึกษา “ลักษณะเฉพาะลวดลายสัตว์บนภาชนะสำริดจีนสมัยราชวงศ์ซาง” เพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบและความหมายของลวดลายสัตว์ที่ปรากฏบนภาชนะสำริด อย่าง ลึกซึ้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลที่ก่อให้เกิดลวดลายสัตว์บนภาชนะสำริดจีนสมัยราชวงศ์ซาง
2. เพื่อศึกษาลักษณะของลวดลายสัตว์บนภาชนะสำริดจีนสมัยราชวงศ์ซาง
3. เพื่อศึกษาความหมายของลวดลายสัตว์ที่ปรากฏอยู่บนภาชนะสำริดจีนสมัยราชวงศ์ซาง

สมมติฐานของการวิจัย

วิถีการดำรงชีวิตในสังคมของชาวจีนสมัยราชวงศ์ซาง เป็นสังคมการทำสิกรรมล่าสัตว์ ส่วนวิถีทางความเชื่อชาวจีนยุคนี้ นับถือเทพเจ้าเป็นศูนย์กลางของจิตใจ และเช่นนี้ ไ้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วให้ดวงวิญญาณได้มาปกปักรักษาคุ้มครองลูกหลาน ดังนั้นจึงได้มีภาชนะสำริดเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อเหล่านี้ แล้วได้ออกแบบรูปสัตว์ต่างๆบนภาชนะเพื่อเป็นตัวแทนของเทพเจ้า ในด้านการใช้รูปแบบและลักษณะของลวดลายปรากฏเป็นลายนูนสูง เน้นส่วนหัวและหน้าตาของสัตว์ที่พบเห็นส่วนมากคือ ลายมังกร เป็นเครื่องหมายของฝน ลายจิ้งจก เป็นเครื่องหมายของการเกิดใหม่และลายเถาเถี่ยะ เป็นเครื่องหมายของ การปิดป่าสิ่งชั่วร้าย เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ค้นหาหนังสือ บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและอ้างอิงถึงภาชนะสำริดจีน รวบรวมเพื่อนำมาศึกษา
2. ศึกษา รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมา และอิทธิพลการก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะลวดลายสัตว์ต่างๆบนภาชนะสำริด ศึกษารูปแบบลักษณะและความหมายของสัตว์ต่างๆที่ปรากฏบนภาชนะสำริดจีน
3. วิเคราะห์หาความเป็นมา ที่ส่งผลต่อความ เชื่อที่สัมพันธ์กับความหมายของสัตว์ที่ปรากฏเป็นลวดลายบนภาชนะสำริด
4. เรียบเรียงผลการศึกษา และสรุปผลงานวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และความคิดความเชื่อ ที่ส่งผลให้เกิดการสร้างสรรคภาษาละสำคัญจีน

กัจจกร สุนพงษ์ ศรี. ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน . พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2551.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประวัติทั่วไป ศาสนา ปรัชญา และความเชื่อของทุกยุคทุกสมัยในประวัติศาสตร์ที่ก่อให้เกิดศิลปะแขนงต่างๆขึ้นมา เริ่มตั้งแต่ยุคก่อนประวัติ ศาสตร์สมัยวัฒนธรรมหลงซานและหยางเซา ซึ่งเป็นยุคที่นับถือเทพเจ้า และเช่น ให่วัฒนบุรุษ ในยุคสมัยนี้ได้เกิดภาษาละเครื่องสำริด และเครื่องปั้นดินเผาขึ้นมาแล้ว ซึ่งได้ส่งอิทธิพลการทำภาษาละสำริดไปสู่ยุคสมัยต่อมาซึ่งก็คือสมัยราชวงศ์ชางก็มีความเชื่อแบบเดียวกับสมัยวัฒนธรรมหลงซาน และหยางเซา และพบหลักฐานบนกระดูกสัตว์ ทำนายโชคชะตา ส่วนมากเป็นคำถามเกี่ยวกับการล่าสัตว์ การทำมาหากินและสงคราม ศิลปวัตถุที่พบมักมีการออกแบบเป็นรูปสัตว์ชนิดต่างๆ สะท้อนให้เห็นว่า คนในยุคนี้เชื่อมั่นในไสยศาสตร์ ศรัทธาในสิ่งสมมติสูงสุดว่าเป็นผู้คลบนัน คาลและบงการวิถีชีวิตของคนและสัตว์

เพ็ชรี สุมิตร . ประวัติอารยธรรมจีน . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2516.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจีนที่ก่อให้เกิดเป็นอารยธรรมจีนขึ้นมา ในประวัติศาสตร์แต่ละราชวงศ์มีความเชื่อ ปรัชญา ที่สะท้อน ผ่านศิลปะอันเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเป็นอารยธรรมจีนอย่างไร ทั้งศิลปะด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปกรรมและวรรณกรรม

สุริยา รัตนกุล . อารยธรรมตะวันออก อารยธรรมจีน (ภาคแรก). นนทบุรี : บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์ , 2545.

หนังสือเล่มนี้ กล่าวถึงสภาพสังคมโดยทั่วไป อิทธิพลและปัจจัยต่างๆที่ก่อให้เกิดเป็นอารยธรรมของประเทศจีน ผู้ศึกษาจะเลือกใช้เพียงเนื้อหาในส่วนที่กล่าวถึง สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยราชวงศ์ชาง ซึ่งเนื้อหาในส่วนนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงอิทธิพลที่ก่อให้เกิด ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ลายสัตว์ประดับบนภาษาละสำริด

Bussagli, Mario. **Chinese Bronzes**. Milan : Hamlyn, 1969.

หนังสือเล่มนี้ กล่าวถึง รายละเอียดต่างๆ ไปของภาชนะสำริดทุกสมัยที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์จีน ในแต่ละยุคสมัยภาชนะสำริดมีลักษณะเฉพาะอะไร มีรูปภาพและคำอธิบายประกอบภาชนะสำริดเล็กน้อย เนื้อหาที่อธิบายเกี่ยวกับอิทธิพลทางความเชื่อใดที่ก่อให้เกิดศิลปะบนภาชนะสำริดขึ้นมา โดยเฉพาะมีรายละเอียดที่เกี่ยวกับสภาพสังคมสมัยราชวงศ์ซาง ที่ก่อให้เกิดภาชนะสำริด ยิ่งไปกว่านั้นยังกล่าวถึง อิทธิพลที่ก่อให้เกิดลวดลายสัตว์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะขึ้นมาอีกด้วย

Deydier, Christian. **Bronzes Xia&Shang**. Paris : ,1995.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงสังคมและศาสนาโดยเฉพาะ ว่าเป็นสิ่งที่หนุนการเกิดภาชนะสำริด และเน้นที่ภาชนะสำริดในสมัยราชวงศ์เซี่ย และราชวงศ์ซางเท่านั้น เนื่องจากสองราชวงศ์นี้มีสังคมและศาสนาที่ยังคงเหมือนกันอยู่ คือ นับถือเทพเจ้า มีการทำพิธีกรรม ใช้อาวุธที่ทำด้วยสำริด และมีการปั้นเครื่องปั้นดินเผา เพียงแค่ในราชวงศ์เซี่ยยังพบหลักฐานทางโบราณคดีไม่มาก ดังนั้น ศิลปะบนภาชนะสำริด จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบลวดลายสัตว์ต่างๆที่ปรากฏบนภาชนะสำริดจีน

Rawson, Jessie. **Chinese Bronzes Art and Ritual**. London : British Museum, 1987.

หนังสือเล่มนี้อธิบายเกี่ยวกับภาชนะสำริดครบถ้วน ในทุกเรื่องทุกยุคสมัยของจีนซึ่งเริ่มตั้งแต่ราชวงศ์ยุคก่อนอันหยาง และยุคอันหยาง เป็นต้นมา เทคนิคการหล่อและเทคนิคการประดับตกแต่ง ลักษณะรูปทรง และ ลวดลาย มีภาพประกอบและอธิบายความหมาย และความเชื่ออะไรที่ก่อให้เกิดลักษณะที่ปรากฏขึ้นมา โดยวิเคราะห์จากสภาพสังคมในแต่ละยุค

Williams, Chaeles Alfred Spedd. **Chinese symbolism and art motifs**. North Clarendon, VT : Tuttle, 2006.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงลักษณะรูปแบบ ของทุกสัญลักษณ์และลวดลายศิลปะจีนทุกยุคสมัยในประวัติศาสตร์ แล้วยังอธิบายถึงความสำคัญของลวดลาย และความหมายของสัญลักษณ์ลวดลายเหล่านี้อีกด้วย โดยการตีความสัญลักษณ์ทั้งหมดของศิลปะจีน ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนจีนในด้านต่างๆ ตามสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย เช่น ความเป็นสิริมงคล ความราบรื่นในการดำรงชีวิต เป็นต้น

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับในสารคดีในสมัยราชวงศ์ซาง คือในหนังสือมีการตีความลายนกก ลายเสือ ลายสิงโต ลายเถาเถียะ ลายจ๊กจั่น เป็นต้น ซึ่งล้วนปรากฏอยู่บนภาชนะสำริดในยุคนี้ทั้งสิ้น

Bjaaland Welch, Patricia. **Chinese art :A Guide to Motifs and Visual Imagery**. North Clarendon, VT : Tuttle, 2008.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ความคิดความเชื่อของคนจีน โดยอธิบายผ่านสัญลักษณ์ต่างๆที่ปรากฏอยู่บนงานศิลปะทุกแขนงของจีน ยังมีการตีความสัญลักษณ์ต่างๆผ่านการเชื่อมโยงแนวคิดทางปรัชญาศาสนา และลัทธิ เพื่อให้ทราบถึงสภาพสังคม วิถีชีวิต และความคิดความเชื่อของชาวจีนที่แสดงผ่านทางผลงานศิลปะ โดยแบ่งเป็น การตีความหมายจากลักษณะสภาพสังคม การตีความหมายผ่านแนวคิดทางปรัชญาศาสนาและลัทธิ และสุดท้ายคือตีความผ่านลักษณะรูปแบบและเทคนิคการสร้างสรรค์ลวดลาย สัญลักษณ์ ลวดลายที่เป็นเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ได้กล่าวถึงลวดลายประเภทดอกไม้ ผลไม้ พืชพันธุ์ต่างๆ ทรัพยากรทางธรรมชาติ และที่สำคัญ ได้กล่าวถึงลวดลายที่ปรากฏบนภาชนะสำริดจีน คือ ลวดลายจำพวกสัตว์ต่างๆ ทั้งสัตว์ใน โลกความเป็นจริง และทั้งสัตว์ในจินตนาการของคนจีน

ผลการวิจัย

อิทธิพลที่ก่อให้เกิดลวดลายสัตว์บนภาชนะสำริดราชวงศ์ซาง

ช่วงก่อนสมัยราชวงศ์ซาง พื้นฐานทางสังคมในยุคสมัยนั้นถือเป็นต้นกำเนิดแห่งรากฐานที่ก่อให้เกิดอารยธรรมของจีน คือสังคมเกษตรกรรม มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตใกล้ชิด และพึ่งพาสัตว์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในด้านความคิดความเชื่อ เชื่อในเรื่องสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ และประกอบพิธีบูชาด้วย โดยมีผู้ปกครองเป็นผู้นำ ด้านความเชื่อเหล่านี้

ยุคก่อนประวัติศาสตร์นับตั้งแต่สมัยหินเก่า คนจีนดั้งเดิมในยุคนี้ เรียกว่า มนุษย์ปักกิ่ง มนุษย์เลนเทียน จากนั้นคนจีนดั้งเดิมเหล่านี้ได้ มีการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานที่สำคัญในสมัย ยุคหินใหม่ จึงเกิดเป็นวัฒนธรรมยางเซา (Yang Shao) และวัฒนธรรมลุงชาน (Lung Shan)

(http://www.baanjommyut.com/library_2/chinese_art_history/index.html [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2555)

วัฒนธรรมยางเซา (Yang Shao Culture) มีอายุประมาณ 3,000-2,000 ปีก่อนพุทธศักราช วัฒนธรรมยางเซาจัดอยู่ในสมัยหินใหม่ก่อนยุคราชวงศ์ หรือในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นช่วงการตั้งถิ่นฐานในระยะแรกทางภาคเหนือของจีน มนุษย์ยุคนี้มีความสามารถในการทำเครื่องปั้นดินเผา หลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญคือ การทำภาชนะดินเผาเขียนสีแดง เป็นวัฒนธรรมของการใช้เครื่องมือหินขัด (Ceramic) และเป็นสังคมเกษตรกรรมยุคแรกที่ถูกค้นพบในประเทศจีน (เพชรี สุมิตร, 2516 : 9) ภาชนะดินเผาเขียนลายสีดำ

ภาพที่ 1 วัฒนธรรมหยางเซา สมัยหินใหม่ (8000-2100 B.C.) ประเทศจีน
ที่มา : http://libart.lib.cityu.edu.hk/artwork/view_detail.php?barcode=80003144 [ออนไลน์]

วัฒนธรรมลุงชาน (Lung Shan Culture) ประมาณ 2,500-2,000 ปีก่อนพุทธศักราช วัฒนธรรมลุงชานเป็น วัฒนธรรมสมัยหินใหม่สังคมเกษตรกรรมที่มีความซับซ้อนซึ่งพบทางภาคกลางและภาคใต้ของประเทศจีน หลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ คือ เครื่องมือหินขัด (Ceramic) ภาชนะดินเผาเป็นแบบสีดำขัดมัน และภาชนะดินเผาที่มี 3 ขา (เพชรี สุมิตร, 2516 : 10)

ภาพที่ 2 เครื่องดินเผาทรงสูง เคลือบสีดำ วัฒนธรรมลุงชาน สมัยหินใหม่ (2600-2000B.C.) ประเทศจีน พบที่สุสานหมายเลข 14 มณฑลชานตง (Tomb M4, Wa-wu-ts'un, Liang-ch'eng-chen, Jih-chao, Shantung)
ที่มา :http://www.ihp.sinica.edu.tw/~museum/en/artifacts_detail.php?dc_id=5&class_plan=13
7[ออนไลน์]

ราชวงศ์เซี่ย(夏朝) เป็นราชวงศ์แรกในประวัติศาสตร์จีน อยู่ระหว่างประมาณศตวรรษที่ 21-16 ก่อนค.ศ. ศูนย์กลางการปกครองของราชวงศ์เซี่ยอยู่ที่บริเวณภาคใต้ของมณฑลเกี่ยวกับราชวงศ์เซี่ยยังพบ น้อยมาก จากหลักฐานที่พบ เครื่องมือการผลิตยังคงเป็นเครื่องมือหินเป็นหลัก เครื่องมือกระดูกและเขาสัตว์และเครื่องมือเปลือกหอย บนฐานรากของบ้านเรือน เติงดินและผนังของสุสานได้ค้นพบรอยขูดดิน ด้วยเครื่องมือที่ทำจากไม้ ประชาชนในสมัยนั้นใช้ความขยันหมั่นเพียรและสติปัญญาของตน ปรับพื้นฐานทำการเพาะปลูกด้วยเครื่องมือที่ค่อนข้างล้าหลัง แม้จนถึงปัจจุบันจะ ยังไม่เคยค้นพบเครื่องทองสัมฤทธิ์ที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ในซากปรักหักพังสมัยราชวงศ์เซี่ยก็ตาม แต่เคยค้นพบเครื่องมือ อาวุธและภาชนะที่ทำด้วยทองสัมฤทธิ์ชนิดต่างๆเช่น มีด สว่าน ขวานมือ สิว ล้อม ง้าว ภาชนะใส่เหล้าคั่ว เป็นต้น นอกจากนี้ยังค้นพบซากโบราณของเตาเผาหล่อทองสัมฤทธิ์ ค้นพบแม่พิมพ์หล่อเครื่องทองสัมฤทธิ์ที่ทำด้วยดินเผา กากทองสัมฤทธิ์และเศษหม้อสำหรับหล่อทองสัมฤทธิ์ นอกจากนี้ยังค้นพบเครื่องหยกที่มีเทคนิคผลิตค่อนข้างสูงจำนวนมาก มีเครื่องประดับที่ฝังอัญมณี (<http://thai.cri.cn/chinaabc/chapter14/chapter140101.htm> [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2556)

สมัยราชวงศ์ซาง(商朝) อยู่ระหว่างช่วงประมาณศตวรรษที่ 16-11ก่อนค.ศ. ช่วงที่รุ่งเรืองที่สุดคือ วัฒนธรรมอันหยาง (Anyang) จากหลักฐานหลุมฝังศพของกษัตริย์ผู้ปกครองมีขนาดใหญ่โตมโหฬาร แสดงถึงว่ากษัตริย์เป็นบุคคลสำคัญอย่างมากในยุคนี้ กษัตริย์ไม่เพียงเป็นผู้นำชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีสถานภาพเป็นผู้นำทางศาสนา เนื่องจากความเชื่อเรื่องโอรสสวรรค์ ซึ่งก็คือ กษัตริย์เป็นตัวแทนมาจาก สรวงสวรรค์ให้มาปกปักรักษาคุ้มครองประชาชน (สุริยา รัตนกุล , 2545: 14)

การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยมีกษัตริย์เป็นผู้นำ คือการบูชาให้เทพเจ้า บรรพบุรุษพึงพอใจ ด้วยการถวายเหล่า ของหอม อาหาร เครื่องดื่ม นอกจากนี้ยังมีพิธีบูชาด้วยชีวิตมนุษย์และสัตว์ด้วย (สุริยา รัตนกุล , 2545: 15) ดังนั้นภาชนะสำริดจึงเป็นส่วนหนึ่งของอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม รอบๆ ภาชนะสำริดประดับด้วย ลวดลายที่มีความหมายสิริมงคลต่างๆ เพื่อยกระดับให้เป็นวัตถุที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาททางพิธีกรรม (Mario Bussagli, 1969: 72)

การสร้างสรรค์ลวดลายที่ปรากฏบนภาชนะ สำริดได้รับอิทธิพลจาก การเป็นสังคมเกษตรกรรมในอารยธรรมตะวันออก ทำให้มนุษย์จึงนำสิ่งที่พบเห็นมาปรับเปลี่ยน และสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และศิลปะในแบบอารยธรรมตะวันออกคือการลอกเลียนแบบ ไม่ได้มีความเหมือนจริง จากการสร้างสรรค์ ลวดลายสัตว์ที่ปรากฏรอบด้านภาชนะมีหลากหลายชนิด เป็นทั้ง สัตว์ที่มีอยู่จริง และสัตว์ในจินตนาการ มาใช้ประดับตกแต่งเป็นลายแกะสลัก อย่างละเอียดลออ เป็นลักษณะเด่นที่ชวนให้เห็นถึงความสลับซับซ้อน ด้านเหตุผลทางศาสนาและสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (Jessica Rawson, 1987: 27)

ลวดลายสัตว์เหล่านั้นล้วนมีความหมาย ในตัวเองที่สอดคล้องกับความคิดความเชื่อ และสภาพสังคมแบบเกษตรกรรมที่สืบทอดกันมาในแต่ละยุคสมัย ภาชนะสำริดราชวงศ์ซางจึงยกให้รูปพรรณของ สัตว์ประดับเป็นลวดลาย เพื่อใช้ความหมายของลวดลายสัตว์เป็นสัญลักษณ์ในการ สร้างคุณค่าให้กับภาชนะ สำริด และถ่ายทอดออกมาเป็นความคิดและความเชื่อให้แทรกซึมเข้าสู่จิตใจของมนุษย์ให้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ทางอำนาจ และประเพณีที่พึงปฏิบัติ

รูปแบบและ ความหมายของลวดลายสัตว์ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง

การแกะสลักลวดลายรูปสัตว์ที่นำมาใช้ประดับตกแต่งรอบด้านภาชนะสำริด แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ลวดลายรูปสัตว์ธรรมชาติ ได้รับแรงบันดาลใจจากสัตว์ต่างๆที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป สัตว์ที่นำมาใช้เป็นลวดลายประดับนั้น ล้วนมีบทบาทต่อชีวิตของมนุษย์ เช่น ลายจักจั่น (蝉纹) ลายแพะ (羊纹) ลายงู (蛇纹) ลายเสือ (虎纹) ลายช้าง (象纹) ลายวัว (牛纹) เป็นต้น ซึ่งลวดลายดังกล่าวถูกนำมาใช้ในเชิงสัญลักษณ์ ลักษณะที่สองเป็นลวดลายรูปสัตว์ในตำนานซึ่งเกิดจากการจินตนาการรูปแบบผ่านทัศนคติและความเชื่อ ลวดลายรูปสัตว์ในลักษณะที่สองนี้ เกิดจากการนำลักษณะของสัตว์ที่หลากหลายมาผสมกันจนกลายเป็นสัตว์ตัวเดียว ทั้งนี้เพื่อส่งผลทางความเชื่อ และตอบสนองต่อจิตใจมนุษย์ เช่น ลายเถาเถี่ยะ (饕餮) ลายมังกร (龙纹) และลายมังกรขุย (夔) ซึ่งลายทั้ง 3 เป็นลายประดับที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ในวัฒนธรรมอันหยาง (安阳) สมัยราชวงศ์ซาง (商朝) (Christian Deydier, 113)

ลวดลายรูปสัตว์ในตำนาน

ลายเถาเถี่ยะ (饕餮 Tao T'ieh)

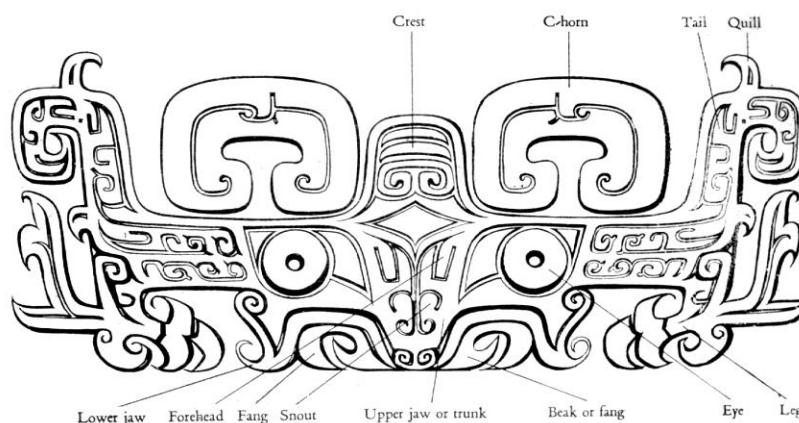

ภาพที่ 3 ลายเถาเถี่ยะที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง

ที่มา : http://125.74.117.237/whzx/2010-08/01/content_26737.htm[ออนไลน์]

ลายเถาเถี่ยะในสมัยราชวงศ์ซาง เป็นลายที่นำมาประดับสิ่ง ของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มากที่สุด มักจะพบเห็นบนเครื่องใช้สำริด โดยเฉพาะภาชนะใส่อาหารสำริด หรือ Ting (鼎) เป็นลายสัตว์ในตำนานที่ใช้แพร่หลายมากที่สุดในยุคนี้

เถาเที๊ยะ โดยมากไม่มีลำตัว มีแต่ส่วนศีรษะ ซึ่งมีลักษณะคล้ายปรากฏออกมาเป็นหน้ากากสัตว์ ซึ่งประกอบด้วยเขาโค้งมน ใหญ่ 2 ข้างอยู่เหนือดวงตา ระหว่างเขาทั้งสองมีเส้นโค้งขึ้นคือหงอนที่ คล้ายกับหงอนไก่ซึ่งอาจหมายถึงส่วนบนสุดของหัว ถัดลงมาได้เขาปรากฏวงกลมข้างละหนึ่งวง หมายถึงดวงตาที่เบิกกว้างคู้มน่าเกรงขาม 2 ข้าง พื้นที่ว่างระหว่างลูกตา 2 ข้าง มีลายเรขาคณิตเรียงตัวกันในแนวดิ่ง อาจหมายถึงส่วนของหน้าผากและจมูก ถัดลงมาเป็นส่วนของริมฝีปากบนและริมฝีปากล่างตามลำดับ มุมปากทั้ง 2 ข้างคือหนวดจากกริ มีฝีปากโค้งขึ้นและขดเป็นวงอยู่ใต้ดวงตา ถัดออกมาทางด้านข้างเป็นเล็บ มีลายลักษณะคล้ายครึ่งวงกลมเรียงต่อกัน 3 วง ส่วนลายม้วนลักษณะคล้ายเลขหนึ่งไทยซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของลายเถาเที๊ยะคือส่วนหาง ตรงกลางของหางมีขนยาวออกมาหนึ่งเส้นเป็นรูปเสี้ยวพระจันทร์ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนภาพลักษณ์ของสัตว์ที่ดุร้ายเหนือสัตว์ชนิดอื่น (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 องค์ประกอบลายหน้ากากเถาเที๊ยะที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา : <http://delvisibile.wordpress.com/2008/11/24/adelphi-ditalia-4/>[ออนไลน์]

การสร้างสรรคูปแบบของเถาเที๊ยะเป็นการนำลักษณะเด่นของสัตว์ที่มีอยู่จริงต่างๆที่มีความหมายพิเศษมารวมเข้าด้วยกัน เช่น นำรูปแบบของเขาสัตว์มาจากวัว และกวาง นำรูปแบบของเขี้ยวและปากมาจากเสือ ดวงตาดูร้ายเหมือนมังกร เป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงการผสมผสานด้านความหมายที่หลากหลายผ่านสัญลักษณ์เดียว (Mario Bussagli, 1969: 74)

ภาพที่ 5 ลายหน้ากากเถาเที๊ยะที่คล้ายงู แพะ วัว มนุษย์หมอบีตามลำดับ ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง

ที่มา : <http://bbs.cnssssl.com/forum.php?mod=viewthread&tid=30350&page=5>[ออนไลน์]

ภาพที่ 6 รูปแบบลายเถาเถียะ ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา : <http://www.showchina.org/jjzg/bwzg/200903/t282388.htm> [ออนไลน์]

เถาเถียะ เป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่แทนความหมายของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ และสัมผัสไม่ได้ ให้กลายเป็นรูปธรรมขึ้นมาให้ดูมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้ความรู้สึกที่มีต่อสัตว์ที่พบเห็น นำมาอธิบายถ่ายทอดทัศนคติทางศาสนาหรือความเชื่อออกมา การที่เถาเถียะถูกสร้างสรรค์จากหลายสรรพสัตว์เพื่ออธิบายถึงอำนาจหนึ่งเดียวที่ยิ่งใหญ่เหนือกว่าสิ่งใด ด้วยใบหน้าโดยรวมที่ดูร้าย เชื่อกันว่าสามารถปกป้องคุ้มครองและกำจัดสิ่งชั่วร้ายออกไป (Chaeles Williams, 2006 : 62) ตามสัญชาตญาณการใช้ชีวิตของมนุษย์คือดำรงอยู่อย่างสงบสุข ปราศจากทุกข์โศกและสิ่งอัปมงคลทั้งปวง แต่ด้วยตัวมนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้ได้ จึงปรารถนาสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติมาช่วยปัดเป่า ดังนั้น ความเชื่อเหล่านี้จึงถูกถ่ายทอดผ่านสัญลักษณ์ของอำนาจ ซึ่งก็คือ เถาเถียะ

K.C. Chang มองว่า ลักษณะกรามขากรรไกรของสัตว์ที่อ้าออกกว้าง เป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อจากหลากหลายวัฒนธรรม พบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ เชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ที่มีอำนาจสื่อสารกับวิญญาณใน โลกแห่งความตาย (Christian Deydier, 1995: 118) ซึ่งลายเถาเถียะสมัยราชวงศ์ซาง ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์บนภาชนะสำริด เพื่อเป็นเครื่องมือเสริมอำนาจแก่ผู้ครอบครองภาชนะ และใช้ภาชนะสำริดที่ถูกประดับด้วยลายนี้ประกอบพิธีกรรมบูชาวิญญาณบรรพบุรุษให้คุ้มครองชีวิตของพวกเขาให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นวิธีการหนึ่งที่ปลูกฝังความเชื่อผ่านสัญลักษณ์เพื่อควบคุมพลเมืองให้ศรัทธา และปฏิบัติตามแบบแผนประเพณีที่ผู้ปกครองเมืองเป็นผู้กำหนด

อีกความเชื่อหนึ่งที่ว่า การใช้ลายเถาะเถาะมาประดับบนภาชนะใส่อาหาร หรือสิ่งของที่ใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้ที่ใช้สอยสิ่งของได้ เห็นลายเถาะเถาะเสมอ ก็เชื่อได้อีกว่าความหมายของมันได้ ตักเตือนและต่อต้านมนุษย์ไม่ให้กระทำตามใจของตนเอง (Chaeles Williams, 2006 : 63)

ความเชื่อที่สืบทอดมาถึงปัจจุบันที่พบเห็นเสมอ คือ ลายเถาะเถาะถูกนำมาใช้ประดับกำแพง ประตู รั้วบ้าน สืบทอดจากความเชื่อดั้งเดิม ที่สามารถปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย ป้องกันไม่ให้เข้าสู่ภายในรั้วบ้าน ทำให้คน ในครอบครัวอยู่อย่างสงบสุข

ลายมังกร (龙纹)

ลักษณะรูปพรรณของมังกรโดยทั่วไป ถูกออกแบบจากลักษณะที่โดดเด่นของสัตว์หลากหลาย ชนิด นำมาประกอบกลายเป็นตัวมังกรขึ้นมา พื้นอันแหลมคมเหมือนสัตว์สี่เท้า ที่กินเนื้อเป็นอาหาร ขาและ อุ้งเท้าเหมือนนก หัวเหมือนอูฐ เขาเหมือนกวาง ตาเหมือนกระต่าย หูเหมือนวัว คอเหมือนงู เกี้ยวเหมือน ปลาการ์ฟ ช่วงท้องเหมือนกบ เล็บเหมือนเหยี่ยว และฝ่ามือเหมือนเสือ (Chaeles Williams, 2006: 148)

ลายมังกรที่ประดับบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ ชาง แบ่งเป็น 2 ลักษณะหลัก คือ มังกรปีนป่าย และมังกรสองลำตัว

1) มังกรปีนป่าย (爬行龙纹)

ภาพที่ 7 ลายมังกรปีนป่ายที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ชาง
ที่มา : <http://tieba.baidu.com/p/1157481695>[ออนไลน์]

มีลักษณะเป็นลวดลายที่ปรากฏให้เห็นด้านข้างหนึ่งของตัวมังกร ส่วนหัวจะโค้งลงด้านล่าง ขาวไป ถึงกลางลำตัวจะโค้งเป็นคลื่นสู่ด้านบน ปลายหางขดขึ้นด้านบนม้วนเป็นเกลียว ริมฝีปากด้านบนโค้งงอขึ้น ส่วนริมฝีปากล่างโค้งงอสู่ด้านล่าง ปาก้าออกกว้าง เขาของมังกรภาชนะแต่ละใบจะออกแบบรูปแบบของเขาแตกต่างกัน ส่วนหัวออกแบบมาจากสัตว์สี่งูคิ้วคิ้วส่วนช่วงลำตัวออกแบบมาจากงู ลายนี้ใช้แพร่หลายมากในยุคชางตอนกลางถึงยุคโจวตะวันตกตอน ต้น(ภาพที่ 7)

2) มังกรสองลำตัว (双体龙纹)

ภาพที่ 8 ลายมังกรสองลำตัว ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา : <http://tieba.baidu.com/p/1157481695>[ออนไลน์]

เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า มังกรสองหาง มีลักษณะเป็นมังกรหนึ่งหัว สองลำตัว ช่วงลำตัวทั้งสองข้างมีลักษณะโค้งเป็นคลื่นตามแบบทั่วไปของมังกร ส่วนหัวจะอยู่ตรงกลางระหว่างลำตัว มักนำไปประดับบนขอบปากภาชนะ เมื่อนำไปประดับบนภาชนะเน้นว่าส่วนหัวคือจุดศูนย์กลางของภาชนะ ส่วนลำตัวทั้งสองข้างยาวคลุมรอบด้านของภาชนะ ลวดลายประเภทนี้ใช้แพร่หลายในยุคชางตอนปลายถึงยุคโจวตอนต้น (ภาพที่ 8) (<http://bbs.sssc.cn/viewthread.php?tid=783489>[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2556)

ตามความเชื่อโดยทั่วไป มังกรในแบบโลกตะวันออก เป็นสัตว์ในตำนานที่ดูน่ากลัว คุร้าย แต่เป็นสัตว์ที่แฝงไปด้วยพลังอำนาจที่แข็งแกร่ง และที่สำคัญ คือ เป็นตัวแทนแห่งความ ดี

ตามความเชื่อของคนจีนตั้งแต่โบราณ มังกรเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำตามภูเขาที่ห่างไกล หรือไม่ก็นอนหลับใหลอยู่ใต้ทะเลลึกที่ไม่มีใครสามารถวัดระดับความลึกได้ เพื่อรอคอยการปลุกให้ตื่นขึ้นมา แสดงท่าทางผาดู่งเกรี้ยวอยู่บนท้องฟ้าที่เต็มไปด้วยก้อนเมฆ ลำตัว เป็นประกายเสียงคำรามดังก้องกังวานราวกับพายุเฮอริเคนที่กำลังโหมกระหน่ำ มีอำนาจควบคุมการเปลี่ยนแปลงสรรพสิ่งทั้งปวงในโลก และมีอำนาจกระทั่งเปลี่ยนแปลงสรรพสิ่งตามความพึงพอใจของตน เมื่อถึงฤดูใบไม้ผลิ จะผาดู่งอยู่บนท้องฟ้า เมื่อถึงฤดูใบไม้ร่วง จะหลับใหลอยู่ใต้ทะเลลึก (Chaeles Williams, 2006: 145) จากความเชื่อนี้ กล่าวได้ว่า มังกรเป็นตัวแทนแห่งความอุดมสมบูรณ์ มีอำนาจทำให้เกิดลมฝน ซึ่งเอื้อต่อวิถีการดำรงชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมของคนจีนโบราณ

เมื่อนำรูปพรรณของมังกรมาประดับบนภาชนะ

ภาพที่ 9 ลายงู ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา : http://www.chinese.cn/culturecollection/YS/ZB/article/2012-05/22/content_435632.htm[ออนไลน์]

สำริด ให้ความหมายว่าต่อต้านความชั่วร้าย ขสับสนุนธรรมเนียมปฏิบัติที่ดีงาม การประกอบพิธีกรรม และสร้างอำนาจศักดิ์สิทธิ์ให้แก่ภาชนะที่ใช้ในพิธีกรรมเพื่อให้มีคุณค่าต่อการบูชาเทพเจ้า เนื่องจากเชื่อว่า มังกรเป็นสัญลักษณ์ของความปลอดภัย อุดมสมบูรณ์ และความยิ่งใหญ่ของเทพเจ้า

มังกรขุย (夔纹)

ภาพที่ 10 ลายมังกรขุย ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง

ที่มา : <http://www.jixiangshipin.cn/cyinfo/?1353.html> [ออนไลน์]

มังกรขุย หรือที่เรียกกันว่า Kui (夔) เป็นประเภทสัตว์เลื้อยคลาน มีลักษณะรูปร่างที่คล้ายคลึงกับ มังกร และงู ซึ่งการออกแบบรูปร่างเป็นการนำลักษณะของสัตว์ทั้งสองชนิดนี้มารวมกัน ลักษณะขา สามารถกลานบนพื้นได้ เหมือนสัตว์สี่เท้าทั่วไป แต่ที่แตกต่างคือมีเพียงขาเดียวเท่านั้น ศีรษะคล้ายหัว ปาก เปิดอ้ากว้าง สีสันไม่มีเขา มีเพียงขนบนศีรษะทอดยาวไปตามด้านหลังลำตัว ปลายหางขดขึ้นเป็นวง สามารถทะลุผ่านน้ำ ลม และฝนได้ อย่างคล่องตัว สายตาที่เฉียบคม เสียงคำรามดังราวกับเสียงฟ้าร้อง ลักษณะเฉพาะของรูปร่างมังกรขุยในสมัยราชวงศ์ซางช่วงล่าตัว สันนิษฐานว่ามังกรขุยในยุคสมัยอื่น (<http://www.hangguan.com/culture/343.htm>[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2556)

นอกจากมังกรสองประเภทมังกรปีนป่าย (爬行龙纹) และมังกรสองลำตัว (双体龙纹) ที่ปรากฏและใช้ประดับภาชนะสำริดอย่างแพร่หลายในยุคซางแล้ว มังกรขุย (夔) ก็เป็นสัตว์ในจินตนาการ อีกประเภทหนึ่ง ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับมังกร บางคนเข้าใจว่า ขุย และมังกรเป็นสัตว์ชนิดเดียวกัน แต่ มังกรขุยเป็นเพียงสัตว์ที่ถูกจินตนาการขึ้นมาชนิดหนึ่งที่มีรูปลักษณ์ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับมังกรเท่านั้น ลักษณะที่แยกมังกรขุย และมังกร ออกจากกันอย่างชัดเจน คือ มังกรขุยมีเพียงขาเดียว ไม่มีเขา ส่วนมังกรมี สี่ขา และมีเขา ซึ่งนอกเหนือจากนี้ ไม่พบความแตกต่างใดๆระหว่าง มังกรขุย กับมังกร จึงทำให้ เกิดความ เข้าใจกันว่า มังกรขุย และมังกร เป็นสัตว์ชนิดเดียวกัน เนื่องจากเชื่อว่ามังกรถูกออกแบบมาจากลักษณะของ มังกรขุยตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์

ภาพที่ 11 ลายมังกรขุย ที่ปรากฏบนภาชนะสำริด
สมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา : http://news.hexun.com/2010-10-25/125243442_15.html [ออนไลน์]

ความเชื่อของคนจีนที่มีต่อลายมังกรขุย คือ เป็นสัตว์ที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา และมีอำนาจควบคุมความชั่วร้าย (Charles Williams, 2006: 149) ซึ่งความเชื่อนี้เหมือนกันกับความเชื่อของมังกร อาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มังกรขุยถูกใช้เป็นลายประดับบนภาชนะสำริดด้วยเหตุผลเดียวกันกับลายมังกร

ลวดลายสัตว์ธรรมชาติ

ลายงู (蛇纹)

ภาพที่ 12 ลายงู ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา : http://shoucang.dahe.cn/sczx/jczs/t20101005_1831186_4.html [ออนไลน์]

ลายงู ลักษณะช่วงหัวเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำลง และมีความกว้างมาก มีดวงตากลมที่ข้องเขม็งอย่างเด่นชัด ลำตัวมีเกล็ด ส่วนของหางคดเป็นวงขึ้นด้านบน เดิมทีเรียกลายประดับนี้ว่า “ลายคักเค้” (蚕纹) บ้างก็เรียกกันว่า “ลายงูขด” (蟠虺纹) ลายนี้ส่วนใหญ่ปรากฏในยุคชางตอนกลางถึงตอนปลาย (ภาพที่

12) (<http://wenku.baidu.com/view/20d2572bb4daa58da0114af0.html> [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2556)

ตามความเชื่อโดยทั่วไปเพื่อพบเห็นงูอยู่ใน ระยะประชิด เป็นเรื่องที่น่าขนานนามถึงชีวิต และเป็น เรื่องโชคร้ายหนึ่ง เนื่องจากงูเป็นสัตว์มีพิษร้ายแรง ดังนั้น เพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่ภาชนะ และมีความเชื่อว่าจะสามารถกลืนกินความชั่วร้าย จึงใช้ความร้ายของงู ประดับเป็นลวดลายบนภาชนะ

ภาพที่ 13 ลายงูโบราณ ที่ปรากฏบนกระดุกเสียงทวยสมัยก่อนประวัติศาสตร์
ที่มา : <http://zhidao.baidu.com/question/333620343.html> [ออนไลน์]

ลายงูที่ปรากฏอยู่บนกระดุกเสียงทวย (甲骨文) ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นสัญลักษณ์แทน การเจ็บป่วยและความตาย (Christian Deydier, 1995: 121) ต่อมาในยุคขางลายงูปรากฏอยู่บนภาชนะสำริด เป็นสัญลักษณ์แทนว่าใช้ภาชนะสำริดบูชาบรรพบุรุษที่ล่วงลับ (ภาพที่ 13)

ประเทศจีนมีตำนานเกี่ยวกับงูมากมาย ในยุคอันเกิดตำนาน มนุษย์ร่างกายเป็นงูครั้งแรก ในตำนานนี้ว่ากับฟู่สี เนื่องจากยุคอันมีความเชื่อเกี่ยวกับงูว่ามีภาพลึกลับทั้งงดงามและเป็นสัตว์ที่มีจิตเมตตาธรรม จึงปรากฏตำนานเทพบุตรกับเทพธิดาชาวงดงามที่มีลำตัวเป็นหางงู เพื่อประทานธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ให้แก่มวลมนุษย์ได้ดำรงชีพอย่างราบรื่น ซึ่งก็คือ เทพฟู่สี (伏羲) กับ

ภาพที่ 14 ภาพตำนาน นีววาฟู่สี
ที่มา : <http://she.baike.com/article-17854.html> [ออนไลน์]

เทพธิดานีววา (女娲) (<http://life.caixun.com/jdsg/20130204-CX03aa1q.html> [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556)

ตำนานเทพนีววาฟู่สี (女娲伏羲) (ภาพที่ 14) จึงเป็นต้นกำเนิดของตำนานครึ่งมนุษย์ครึ่งงูอื่น ๆ ขึ้นมาในภายหลัง

ในยุคต่อมาเชื่อว่าภูตผีปีศาจ สามารถแปลงกลายเป็นร่างของงู และสามารถจู่โจมคู่ต่อสู้ด้วยการกลืนกินเข้าไป อีกความเชื่อหนึ่งตามพุทธศาสนา เชื่อว่างูอาศัยพักพิงร่วมกับพระ บริเวณรอบๆของวัด (Chaeles Williams, 2006: 348) จากตำนานของจีน โบราณดั่งกล่าว งูเป็นสัตว์ที่น่าพาธรรมาชาติอันอุดมสมบูรณ์ให้แก่มวลมนุษย์และเกี่ยวข้องกับศาสนา แต่ในยุคขางเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ งูพาอาศัยธรรมชาติเพื่อยังชีพ ยังไม่ปรากฏศาสนา มีเพียงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและบรรพบุรุษเป็นผู้ปัดเป่าความอัปมงคล ปกป้องคุ้มครองมนุษย์และมีอำนาจอยู่ควบคุมธรรมชาติ จึงสันนิษฐานได้ว่า การใช้ลายงูประดับบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ชาง เพื่อบูชาขอพรจากเทพเจ้าบรรพบุรุษที่ล่วงลับให้คุ้มครองและคลบ้นดาลให้มวลมนุษย์ดำรงชีวิตอย่างราบรื่น

ลายจ๊กจั้น (蟠纹)

ภาพที่ 15 ลายจ๊กจั้น ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ชาง
ที่มา : <http://baike.baidu.com/view/278417.htm> [ออนไลน์]

ลายจ๊กจั้น รูปร่างเป็นรูปสามเหลี่ยมคล้ายกับใบไม้ ช่วงที่ ึ่งมีลายเส้นคล้ายรูปหัวใจประดับอยู่รอบตัว ไม่มีขา มีดวงตาสองข้างที่กลมโต ลักษณะใกล้เคียงกับดักแด้ (ภาพที่ 15) มักจะถูกประดับเรียงตัวเป็นแนวนอนติดกันอยู่บนปากภาชนะหรือไม้เท้าเรียงตัวเป็นแนวตั้งตรงช่วงกลางของภาชนะ (ภาพที่ 16)

จ๊กจั้น เป็นแมลงชนิดหนึ่ง ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องแมลงของชาวจีน ดวงตาของแมลงสามารถจ้องจับความเคลื่อนไหวของศัตรูได้อย่างจับใจ นอกจากนี้แมลงยังใช้เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายของความสุขในวัยเยาว์ช่วงวัยทารกอีกด้วย ส่วนความเชื่อของจ๊กจั้น โดยตรง มีชาวจีนยุคโบราณสังเกตเห็นลายจ๊กจั้นประดับอยู่บนหลุมฝังศพ จึงให้ความหมายว่าลายจ๊กจั้นคือเครื่องหมายแห่งความเป็นอมตะและการฟื้นคืนชีพ (Chaeles Williams, 2006 : 93)

จ๊กจั้น เป็นแมลงชนิดหนึ่ง ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องแมลงของชาวจีน ดวงตาของแมลงสามารถจ้องจับความเคลื่อนไหวของศัตรูได้อย่างจับใจ นอกจากนี้แมลงยังใช้เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายของความสุขในวัยเยาว์ช่วงวัยทารกอีกด้วย ส่วนความเชื่อของจ๊กจั้น โดยตรง มีชาวจีนยุคโบราณสังเกตเห็นลาย

จักจั่นประดับอยู่บนหลุมฝังศพ จึงให้ความหมายว่าลายจักจั่นคือเครื่องหมายแห่งความเป็นอมตะและการฟื้นคืนชีพ(Chaeles Williams, 2006 : 93)

ภาพที่ 16 ลายจักจั่นเรียงตัวบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา :http://tupian.baik.com/a3_94_02_01000000000000119090265358394_jpg.html [ออนไลน์]

ความเชื่อเรื่องแมลงและจักจั่นสืบทอดมาจนถึงยุคซาง จึงเป็นอิทธิพลให้ลายจักจั่นถูกนำมาประดับบนภาชนะสำริด เพื่อเป็นเครื่องหมายว่าการใช้สอยภาชนะสำริดเกี่ยวข้องกับความตาย และให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วปกป้องคุ้มครองลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ ตลอดไป

ลายนกฮูก (鸮纹)

ภาพที่ 17 ลายนกฮูกที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา : <http://www.yueyao.cn/cangpinku/ShowPhoto.asp?PhotoID=59694>[ออนไลน์]

ลายนกฮูก มีรูปร่างกลม ทำท่างองๆ บนหัวมีลายขนคืออยู่สองลาย ดวงตากลมโต เบ้าตาเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ปากเป็นรูปตะขอกว่าลงด้านล่างยาวถึงหน้าอก มีคอ ปีก ขาสั้น จึงทำให้หางที่คู่สั้นสามารถแตะถึงพื้น เท้าข้างหนึ่งมีสี่กรงเล็บ บนปีกและหางของลายนกฮูกมีการสลักให้เห็นเป็นขนปีกและ

ขนหางอย่างชัดเจน ส่วนหัวครอบคลุมถึงฝ่าปีคางชนะ (ภาพที่ 17) ลายนกฮูกในยุคซางจัดว่าเป็นลาย
 ประดับที่มีวิธีการที่ล้ำเลิศที่สุด ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ลายที่ได้รับความนิยมมากเท่าลายเถาเถียะ แต่ก็ยังเป็นลาย
 ประดับบนภาชนะสำริดที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย

ภาพที่ 18 ลายนกฮูกที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
 ที่มา :<http://www.yueyao.cn/cangpinku/ShowPhoto.asp?PhotoID=59694>[ออนไลน์]

โดยทั่วไปเชื่อว่านกฮูกเป็นนกที่ออกหากินเวลากลางคืน เป็นสัญลักษณ์แห่งความตายและกลางบอ ก
 เหตุเรื่องอัปมงคล (Christian Deydier, 1995: 123) เมื่อนกฮูกส่งเสียงร้องเชื่อว่าจะเกิดเรื่องอัปมงคลหรือ
 กำลังจะมีการตายเกิดขึ้น บางความเชื่อกล่าวว่าเสียงนกฮูกเปรียบเสมือนเสียงเรียกร้องของภูตผีต่างๆ ใน
 อคติชาวจีนเชื่อว่าเสียงของนกฮูกคล้ายกับเสียงชุดหลุมฝังศพ (Chaeles Williams, 2006: 292) ดังนั้นความ
 เชื่อก่อนนกฮูกโดยรวม แสดงออกถึงความหมายที่ไม่เป็นสิริมงคล

ความเชื่อของจีน ในยุคซางลายนกกฮูกเป็นสัญลักษณ์แทนการนอนหลับอย่างสงบและปลอดภัยใน
 ขามคำคืน เนื่องจากนกกฮูกเป็นสัตว์ตอนกลางคืน และเป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะในสงคราม

ลายนก (鸟纹)

ลายนก ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซางยังมีรูปลักษณะที่ยังไม่เสมือนจริง มีตา ขนบนหัว
 ช่วงลำตัวมีลายขดเป็นวงเหมือนเลขหนึ่ง ไทยแสดงถึงว่าเป็นขนนก ช่วงปลายลำตัวเป็นปีกมีลายขนนกเป็น
 เส้นยาวๆสามเส้น ในยุคนี้นลายนกกบนภาชนะสำริดปรากฏน้อยมาก ส่วนใหญ่ใช้ลายนกกฮูกเป็นลายประดับ
 (ภาพที่19)

ภาพที่ 19 ลายนก ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัย

ราชวงศ์ซาง

ที่มา :http://tupian.baik.com/a1_26_15_0130000044

9741125065150291802_jpg.html[ออนไลน์]

ลายนก ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซางยังมีรูปลักษณะที่ยังไม่เสมือนจริง มีตา ขนบนหัว ช่วงลำตัวมีลายขดเป็นวงเหมือนเลขหนึ่งไทยแสดงถึงว่าเป็นขนนก ช่วงปลายลำตัวเป็นปีกมีลายขนนกเป็นเส้นยาวๆสามเส้น ในยุคนี้ลายนกกบนภาชนะสำริดปรากฏน้อยมาก ส่วนใหญ่ใช้ลายนกกเป็นลายประดับ (ภาพที่19)

หลักฐานทางความเชื่อเกี่ยวกับลายนกกในยุคซางปรากฏยังปรา กฏไม่ชัดเจน มีเพียงความเชื่อว่า นก มีสายตาที่ว่องไวและสามารถจับจ้องวัตถุที่อยู่ไกลได้ (Charles Williams, 2006: 67) สันนิษฐานได้ว่าการ ใช้ลายนกกประดับบนภาชนะสำริดเพื่อเป็น สัญลักษณ์ว่าสามารถตรวจจับสิ่งไม่ดีที่กำลังจะเข้ามาได้อย่าง ว่องไว

ลายแพะ(羊纹)

ลายแพะ ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดในสมัยราชวงศ์ซางมีสองลักษณะ ลักษณะแรกคือลายแพะที่ประดับบนภาชนะสามขา ปรากฏลายแพะสามค้ำรอบภาชนะ เขาทิ้งสองข้างยาวขึ้นด้านบนและม้วนขด เป็นเกลียวช่วงปลายเขา ดวงตากลม ปากคล้ายรูปหัวใจ ใ้รูปรูปร่างของภาชนะออกแบบเป็น ใบหน้า ลักษณะนี้ไม่ได้เน้นให้เห็นลวดลายแพะเด่นชัดมากนัก มีเพียงเขา ตา และปากที่แกะสลักเป็นลายนูนสูง

(ภาพที่20) ลักษณะที่สองคือลายแพะที่ปรากฏบนภาชนะสำริดที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยม ลายแพะจึงใช้ประดับรอบภาชนะทั้งสี่ด้าน ลักษณะนี้ลายแพะถูกแกะสลักแบบลอยตัว ใบหน้าเรียวยาว เขาขดงอเข้าเป็นวง ใต้คางมีหนวดและขนสตัวยาวไปถึงคอ เหมือนหัวของแพะจริงๆ ช่วงคอและลำตัวแกะสลักนูนสูงมีลายประดับเล็กน้อย ลักษณะนี้เน้นลวดลายที่เด่นชัดและการประดับที่ประณีตงดงามมากกว่าในลักษณะแรกซึ่งเป็นภาชนะสามขา (ภาพที่ 21)

ภาพที่ 20 ลายแพะ ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสามขาสมัยราชวงศ์ชางตอนปลาย
ที่มา :<http://c19680213.blog.163.com/blog/static/109135733201248093794/>[ออนไลน์]

ภาพที่ 21 ลายแพะ ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ชางตอนปลาย
ที่มา :<http://c19680213.blog.163.com/blog/static/109135733201248093794/>[ออนไลน์]

คนจีนนิยมใช้ตัวอักษรที่เหมือนหรือคล้ายกันแทนความหมายที่มงคล ตัวอักษร “羊” Yang แปลว่าแพะ ซึ่งประกอบอยู่ในตัวอักษร “祥” Xiang แปลว่าสิริมงคล ดังนั้นแพะจึงถูกแทนความหมายว่าเป็นสัตว์ที่เป็นสิริมงคล (<http://www.cnki.com.cn/Article/CJFDTOTAL-YST200805050.htm> [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2556)

นอกจากการใช้ความเหมือนของตัวอักษรแล้ว ยังนิยมใช้การออกเสียงที่เหมือนหรือคล้ายกันแทนความหมายที่ดีอีกด้วย คำว่าแพะในภาษาจีนออกเสียงว่า “หยาง” (Yang) ซึ่งตรงกับเสียงของคำว่า “หยินหยาง” (Yin Yang) ในสังคมจีนที่เพศชายเป็นใหญ่ “หยาง” จึงมีความหมายแทนดวงอาทิตย์และผู้ชายเป็นความหมายที่ดีตามทัศนะของคนจีน (Patricia Welch, 2008: 130)

คนจีนมองว่าแพะเป็นสัตว์ที่เลี้ยงดูง่าย มีจิตใจเมตตา อาศัยอยู่อย่างสันโดษ จึงถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แทนความสันโดษของชีวิต (Chaeles Williams, 2006: 342) และยังเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่นำมาซึ่งความเป็นสิริมงคล การนำลายแพะประดับบนภาชนะสำริดเพื่อสื่อว่าเป็นภาชนะที่เต็มไปด้วยความสิริมงคล และใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่เป็นมงคล

ลายช้าง (象纹)

ภาพที่ 22 ลายช้าง ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง

ที่มา : <http://www.docin.com/p-439722591.html> [ออนไลน์]

ลายช้าง ปรากฏลักษณะด้านข้างลำตัว วงช้างยาวปลายวงม้วนเข้าหาลำตัว มีดวงตาโต คุดันปลายหางตั้งขึ้น ใบหูกว้าง มีลายเกลียวคดเป็นวงอยู่กลางลำตัว ลายช้างใช้ประดับอย่างแพร่หลายตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซาง (ภาพที่ 22) ปรากฏน้อยบนภาชนะบรรจุอาหารสำริด โดยส่วนใหญ่ปรากฏบนสำริดประเภทอื่น

สมัยที่พุทธศาสนาเริ่มแพร่เข้าสู่ประเทศจีน ซึ่งเป็นยุคหลังจากสมัยราชวงศ์ซาง ปรากฏความเชื่อว่าช้างเป็นหนึ่งในเจ็ดสัตว์ล้ำค่าในแง่ของศาสนาพุทธ เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ที่มนุษย์ใช้เป็นพาหนะมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากเป็นสัตว์ขนาดใหญ่ มีพลังกำลัง และแข็งแรง ดังนั้น ช้างจึงเป็นสัญลักษณ์แทนพลังกำลัง ความฉลาดเฉลียวแหลม และความสุ่มรอบคอบ นอกจากนี้ยังจัดเป็นหนึ่งในสี่ของสัตว์ที่มีพลังกำลังมาก ซึ่งก็คือเสือ เสือดาวและสิงโต (Chaeles Williams, 2006: 179) จากความเชื่อนี้ สันนิษฐานได้ว่า เมื่อใช้ลายช้างประดับบนภาชนะสำริด อาจให้ความหมายว่า อวยพรให้ผู้ที่ใช้สอยภาชนะสำริดมีสุขภาพแข็งแรงและมีพลังกำลังในการดำรงชีวิต

ลายวัว(牛纹)

ภาพที่ 23 ลายวัว ที่ปรากฏบน
ภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง
ที่มา :<http://www.henan.gov.cn/hngk/system/2006/08/11/010002027.shtml>[ออนไลน์]

ลายวัว ปรากฏเป็นส่วน หัวแกะสลักแบบลอยตัว อยู่รอด้านภาชนะ ด้านบนสุดมีเขาทั้ง 2 ข้าง ถัดลงมาคือดวงตาที่กลมคู่หนึ่ง ด้านล่างสุดที่เป็นเส้นยาวคือปาก ใบหน้ายาวเป็นรูปวงรี ลักษณะโดยรวมเหมือนรูปพรรณส่วนหัวของวัว ภาชนะ 1 ใบ อาจปรากฏหัวของวัว 2-4 หัว ขึ้นอยู่กับลักษณะของภาชนะ ส่วนใหญ่ลายวัวที่ปรากฏบนภาชนะสำริดไม่นิยมแกะสลักช่วงลำตัว

และเทคนิคการแกะสลัก ยังคงใช้วิธีที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน (ภาพที่23)

วัวเป็นสัตว์ที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุดในสังคมเกษตรกรรมตั้งแต่ยุคโบราณ เนื่องจากวัวเป็นสัตว์ที่ใช้เป็นอุปกรณ์การเกษตรหลัก วัวจึง เป็นสัญลักษณ์แทนฤดูใบไม้ผลิและการทำเกษตรกรรมด้วยความอุดมสมบูรณ์ (Patricia Welch, 2008:

139) นอกจากนี้ ยังปรากฏ ประเพณีต้อนรับฤดูใบไม้ผลิ เป็นพิธีที่ชาวนาร่วมกันเฉลิมฉลองและขอพรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ที่เอื้อต่อการเกษตรกรรมจากสวรรค์ และหลังจากนั้นก็ทำการลงโทษเขียนตีวัว (Chaeles Williams, 2006: 293) เชื่อว่าทำให้วัวเป็นเชื้อฟุ้งนอบน้อมต่อชาวนาผู้เป็นเจ้าของ และเพื่อให้การทำไร่ไถนาดำเนินไปอย่างราบรื่น

ภาชนะสำริดที่ปรากฏลายวัว ถูกค้นพบริมฝั่งทะเลสาบคุนหมิง บริเวณพระราชวังฤดูร้อนในปักกิ่ง (Patricia Welch, 2008: 139) จึงสันนิษฐานว่า วัวเป็นสัตว์ที่เต็มไปด้วยกำลังอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์สามารถยับยั้งวิญญาณชั่วร้ายหรือสิ่งอัปมงคลต่างๆ ไม่ให้ก่อความวุ่นวาย และสร้างความเจ็บสงบให้แก่ริมฝั่งทะเลสาบ ชายทะเลและริมแม่น้ำ (Chaeles Williams, 2006: 295)

ตามความคิดของคนจีน วัวเป็นตัวแทนแห่งความขยันหมั่นเพียร บากบั่น ไม่ย่อท้อ เนื่องจากวัวเป็นสัตว์ที่อ่อนสอน ง่าย และถูกมนุษย์ใช้แรงงานมากที่สุดมาตั้งแต่โบราณ ผู้ที่เป็นคนขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อต่อชีวิต จะถูกชื่นชมว่าขยันเหมือนกับวัว ซึ่งความคิดนี้ยังคงอยู่ในสังคมจีนปัจจุบัน

จากที่กล่าวมา วัวเป็นสัตว์ที่สำคัญในสังคมเกษตรกรรม อาจเป็นสาเหตุให้ในสมัยราชวงศ์ซาง
สร้างสรรค์ลายวัวประดับอยู่บนภาชนะสำริดขึ้น เพื่อ เป็นสัญลักษณ์แทน ว่าภาชนะสำริดใช้ประกอบ
พิธีกรรมที่เกี่ยวกับ ความอุดมสมบูรณ์ในการทำเกษตรกรรม

ลายเสือ (虎纹)

ภาพที่ 24 ลายเสือ ที่ปรากฏบนภาชนะสำริดสมัยราชวงศ์ซาง

ที่มา : <http://www.baik.com/wiki/龙虎纹铜尊> [ออนไลน์]

ลายเสือ (虎纹) ส่วนหัวและสีกเป็นภาพลอยตัว ด้านบนสุดคือหูตั้งขึ้นคล้ายรูปใบไม้ ถัดลงมา
คือดวงตากลมโต ลวดลายบนใบหน้าเป็นลายเรขาคณิตออกแบบให้เหมือนกับลายบนใบหน้าของเสือจริงๆ
ช่วงลำตัวยาวออกมาจากส่วนหัว 2 ข้าง สันเกตจากขาหน้าและหลังเป็นท่าทางที่กำลังนั่งหมอบอยู่ ที่พื้น บน
ลำตัวปรากฏลวดลายเรขาคณิตทั่วพื้นที่ ลักษณะลำตัวที่ยาวนี้คล้ายกับลำตัวของมังกร ลายเสือ จึงเรียกอีก
อย่างว่า “ลายเสือมังกร” (龙虎纹) (ภาพที่24) (<http://www.baik.com/wiki/龙虎纹铜尊> [ออนไลน์],
เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2556)

อย่างที่รู้กันว่าเสือเป็นสัตว์ร้าย ร่างกายกำยำแข็งแรง ในความคิดคนจีนมองว่าเป็นตัวแทนของพลัง
อำนาจ และความกล้าหาญ เสือ จึงถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แทนผู้ปกป้องและผู้คุ้มครอง (Patricia Welch, 2008:
145) อีกที่มาหนึ่งของความหมายทางสัญลักษณ์นี้เมื่อวิเคราะห์จากการให้ความสำคัญกับความหมายใน
เรื่องการออกเสียงของคนจีนคือ คำว่า “虎” ออกเสียงว่า “หู” (Hu) แปลว่า เสือ พ้องเสียงคล้ายกับคำว่า
“护” ออกเสียงว่า “ฮู่” (Hu) แปลว่า ดูแลปกป้อง

หากจะศึกษาความหมายของเสือในยุคซางแล้ว ในวัฒนธรรมอันหยาง การใช้รูปพรรณของเสือ
เป็นลวดลายประดับ แสดงถึงการติดต่อกับ โลกหลังความตาย ในพิธีกรรมทางศาสนา จากหลักฐานพบว่า

สุสานกษัตริย์ช่วงปลายยุคซางในเมืองอันหยาง มีประติมากรรมเสี้อยืนอยู่บนหิน (Patricia Welch, 2008: 145) แสดงถึงการเป็นสัตว์แห่งผู้พิทักษ์

จากที่กล่าวมา เสือเป็นสัตว์ที่แทนความหมายถึงพลังกำลังแข็งแกร่งที่พร้อมจะ จู่โจมศัตรูอยู่ตลอดเวลา อาจเป็นเหตุผลที่ภาษาละสลวยสำหรับราชวงศ์ซางถูกประดับด้วยลายเสือดู เชื่อว่าสามารถขับไล่และ ต่อกรกับวิญญาณชั่วร้ายได้ (Charles Williams, 2006: 378)

เทคนิคการสร้างสรรคัลลายสัตว์บนภาษาละสลวย ใช้วิธีการแกะสลักทั้งแบบลอยตัว เช่น ลายเสือดูลายวัว ลายแพะ แบบนูนสูง เช่น ลำตัวของลายเสือดูลายงู ลายนกฮูก ลายเถียงเหยี่ยว ส่วนแบบ นูนต่ำ เช่น ลายจ๊กจั่น ลายช้าง ลายนก ลายมังกรขุย ออกแบบให้คล้ายคลึงกับลักษณะของสัตว์ที่พบเห็น ส่วนสัตว์ในตำนานออกแบบตามจินตนาการมีลักษณะลายรูปแบบ เช่น ลายเถียงเหยี่ยวที่คล้ายใบของหน้าคน ใบหน้าของวัว ใบหน้าของงู และใบหน้าของแพะ

ภาษาหนึ่งใบปรากฏลายสัตว์มากกว่าหนึ่งลวดลาย ทุกใบจะต้องปรากฏลายเถียงเหยี่ยว ลายมังกร และลายมังกรขุย ส่วนลายนกฮูก แพะ วัว ช้าง นก จ๊กจั่น เสือ งู ไม่ได้ปรากฏอยู่บนภาษาหนึ่งใบ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ออกแบบ ต้องการให้ภาษาหนึ่งใบหนึ่ง ๆ มีความหมายตอบสนองความต้องการต่อประโยชน์การใช้สอยอย่างไร

สรุปผลการวิจัย

ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เริ่มตั้งแต่วัฒนธรรมหลงชานและวัฒนธรรมหยางเซา จนถึงยุคประวัติศาสตร์เริ่มตั้งแต่สมัยราชวงศ์เซี่ย ได้มีการสร้างสรรค์ผลงานทางอารยธรรมมาโดยตลอด เช่น กระจกสัตว์เสียดาย กระจกเต่า ภาษาละสลวย เครื่องมือหินขัด พัฒนาเรื่อยมาจนเกิดการสร้างสรรคัลภาษาละสลวยขึ้นมา และเริ่มใช้สอยประโยชน์อย่างแพร่หลายตั้งแต่สมัยราชวงศ์เซี่ย

สภาพสังคมตั้งแต่จีนโบราณเป็นสังคมเกษตรกรรม วิถีชีวิตผู้คนผูกพันอยู่กับธรรมชาติและบรรดาสัตว์ต่างๆ และสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความหมายที่แฝงไปด้วยความคิดของคนจีนที่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจและการดำรงชีวิต จึงนำสัตว์ที่แฝงความหมายเหล่านั้นสร้างสรรค์เป็นลวดลายประดับและให้ความหมายที่มีคุณค่าตามวัตถุประสงค์ของคนจีน

ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซาง การบูชาเทพเจ้าและบรรพบุรุษประจำตระกูลที่ล่วงลับ เป็นพิธีกรรมที่คนจีนล้วนให้ความสำคัญ มีความเชื่อว่า เทพเจ้าและบรรพบุรุษเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองและประทานธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ให้พวกเขาดำรงชีวิตต่อไปอย่างไร้อุปสรรคขวากหนาม โดยมีกษัตริย์เป็นผู้นำ

ทางศาสนา เชื่อว่ากษัตริย์เป็นตัวแทนจากสวรรค์ตามความเชื่อโอรสสวรรค์ ด้วยความคิดความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมนี้ จึงนำภษนะสำริดเป็นอุปกรณ์ประกอบและบรรจุอาหารเพื่อใช้ในพิธีกรรมและสร้างมูลค่าที่สูงศักดิ์ให้กับภษนะสำริด โดยการใช้ลวดลายสัตว์หลากหลายชนิดประดับ อบภษนะเป็นสัญลักษณ์แทนความหมายตามวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์

ลวดลายสัตว์ที่ปรากฏบนภษนะสำริด สมัยราชวงศ์ซาง มีทั้งสัตว์ในตำนานและสัตว์ตามธรรมชาติ ลายที่พบมากที่สุดคือ ลายเถาเถี่ยะ รองลงมาคือลายมังกร สองลายนี้ล้วนเป็นสัตว์ในตำนานทั้งสิ้น เนื่องจากเกิดจากจินตนาการที่สามารถนำสัตว์ตามธรรมชาติหลายชนิดสร้างสรรค์ประกอบเป็นความหมายได้อย่างหลากหลายผ่านสัญลักษณ์สัตว์ชนิดเดียว ความหมายส่วนใหญ่ของลวดลายสัตว์มีลักษณะเดียวกัน คือเป็นสัตว์ที่ดุร้าย แข็งแกร่ง มีพลังกำลังและอำนาจในการขับไล่สิ่งอัปมงคล และเป็นสัตว์สัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของความตาย เชื่อว่าสามารถติดต่อกับวิญญาณในโลกหลังความตายได้จากความความของลวดลายสัตว์เหล่านี้ จึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การใช้สอยภษนะสำริดในการประกอบพิธีบูชาเทพเจ้าและบรรพบุรุษ สมัยราชวงศ์ซาง

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทย

กัจจกร สุนพงษ์ศรี . ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน . พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2551.

เพ็ชรี สุมิตร . ประวัติอารยธรรมจีน . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2516.

สุริยา รัตนกุล . อารยธรรมตะวันออก อารยธรรมจีน (ภาคแรก). นนทบุรี : เพชรรุ่งการพิมพ์, 2545.

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาต่างประเทศ

Bjaaland Welch, Patricia. **Chinese art :A Guide to Motifs and Visual Imagery**. North Clarendon, VT : Tuttle, 2008.

Bussagli, Mario. **Chinese Bronzes**. Milan : Hamlyn, 1969.

Deydier, Christian. **Bronzes Xia&Shang**. Paris : ,1995.

Rawson, Jessie. **Chinese Bronzes Art and Ritual**. London : British Museum, 1987.

Williams, Chaeles Alfred Spedd. **Chinese symbolism and art motifs**. North Clarendon, VT : Tuttle, 2006.

สื่อออนไลน์

ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน . (ม.ป.ป.). เข้าถึงจาก

http://www.baanjommyut.com/library_2/chinese_art_history/index.html[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2555.

ราชวงศ์เซี่ย-ราชวงศ์แรกในประวัติศาสตร์ของจีน . (ม.ป.ป.). เข้าถึงจาก

<http://thai.cri.cn/chinaabc/chapter14/chapter140101.htm>[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2556.

青铜器龙纹的时代特点. (ม.ป.ป.). เข้าถึงจาก

<http://bbs.sssc.cn/viewthread.php?tid=783489>[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2556.

夔(kui) 纹. (ม.ป.ป.). เข้าถึงจาก <http://www.hanguan.com/culture/343.htm>[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2556.

青铜器动物纹. (ม.ป.ป.). เข้าถึงจาก

<http://wenku.baidu.com/view/20d2572bb4daa58da0114af0.html>[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2556.

蛇年说蛇 女娲伏羲都是“蛇”. (ม.ป.ป.). เข้าถึงจาก

<http://life.caixun.com/jdsg/20130204-CX03aa1q.html> [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556.

龙虎纹铜尊. (ม.ป.ป.). เข้าถึงจาก <http://www.baik.com/wiki/龙虎纹铜尊>[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2556.